Lausunto
14.11.2023
Dnro 413/03.01.00/2023

Maria Salenius, Laura Hassi

Sosiaali- ja terveysvaliokunnan valiokunnan lausuntopyyntö

HE 58/2023 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi toimeentulotuesta annetun lain 7 a §:n muuttamisesta

Kuntaliitto kiittää mahdollisuudesta antaa lausunto ja pyytää kiinnittämään huomiota erityisesti seuraaviin asioihin:

Lausuntokierroksen jälkeen lakiluonnokseen on tehty lievennyksiä Kuntaliitto pitää onnistuneina. Harkinta osin kuitenkin siirtyy eteenpäin, hyvinvointialueiden sosiaalihuoltoon, täydentävän ja ehkäisevän toimeentulon prosesseihin. On huomattava, että vaikka sosiaalitoimen tehtävät siirtyivät hyvinvointialueille, kuntien rahoitusvastuu perustoimeentulotuen puolikkaaseen säilyi ilman että kunnilla on laajoja mahdollisuuksia vaikuttaa toimeentulotuen myöntämiseen. Tämän vuoksi rahoitusvastuu toimeentulotuen osalta tulee siirtää kunnilta nopeasti pois.

Sinänsä järjestelmän selkeyttämisen tavoite on tärkeä. Toimeentulotukilain 7 a §:n muutosesityksessä erityiset perusteet asumismenojen täysimääräiselle huomioimiselle kirjataan lakiin, mikä sinänsä selkeyttää perustoimeentulotuen saannin perusteita tuen hakijalle.

Asumistuen kohdentamista muutettaessa siten, että omistusasunnoissa asuminen jää tuen ulkopuolelle talousvaikeuksissa olevia omistusasunnoissa asuvia ohjataan perustoimeentulotuen piiriin. Myös yllättäviä nousuja kohdanneet lämmityskustannukset kuuluvat huomioitaviin asumismenoihin.

Suomalaisen asumisen tavanomainen asumismuoto, omakotitalo, sijaitsee usein kunnassa, jossa toimeentulotuen normin mukaiset asumismenot (kuntakohtaiset rajat) ovat varsin matalat. On syytä kysyä rajautuvatko omakotitaloasukkaat joiltakin osin epätarkoituksenmukaisesti myös toimeentulotuen piiristä. Tämän vuoksi tulisi avata erilaisin laskennallisin esimerkein talotyypeiltä ja lämmitysmuodoilta vaihtelevaa omistusasuntokantaa ja sen rajautumista perustoimeentulotuen piiriin tai sen ulkopuolelle. Vaikutusten arvioinnin tulisi osoittaa, miten sosiaaliturvaan tehdyt leikkaukset kohdistuvat eri hallintamuotoihin, eri alueilla ja kunnissa.

CC BY

Suomen Kuntaliitto
www.kuntaliitto.fi
etunimi.sukunimi@kuntaliitto.fi

Finlands Kommunförbund
www.kommunforbundet.fi
fornamn.efternamn@kommunforbundet.fi

Vaikutukset kuntien talouteen

Esityksen kanssa samaan aikaan on vireillä etuuksiin liittyviä muutosesityksiä, joilla voi olla heijastusvaikutuksia toimeentulotuen käyttöön ja sitä kautta kunnille aiheutuviin kustannuksiin. Valmisteltujen päätösten suorat ja välilliset vaikutukset kuntien talouteen tulee arvioida huolella valmistelun nopeasta aikataulusta huolimatta. Tämä koskee kaikkia sellaisia muutoksia, jotka joko lisäävät perustoimeentulotuen tai työttömyysetuuksien tarvetta tai vähentävät kuntien verotuloja.

Sosiaaliturvaetuuksiin liittyvän laajan päätöskokonaisuuden arvioidaan kokonaisuudessaan heikentävän kuntataloutta. Heikennys asettuu kuntatalousohjelman mukaan reiluun 33 miljoonaan euroon vuoden 2027 tasolla. Esityksen taustana on tärkeä huomioida kuntatalouden yleiskehityksen tilanne. Jo pitkään on ollut tiedossa, että kuntatalouden tila pysyy kuluvana vuonna ennätysvahvalla tasolla. Yleisen talouskehityksen nopea heikkeneminen vaikuttaa kuitenkin kielteisesti myös kuntiin. Kuntatalouden ennakoidaankin kiristyvän selvästi jo vuonna 2024. Kunnittaiset vaihtelut talouden tilassa ovat huomattavan suuret.

Kuntien rahoittaessa puolet toimeentulotukimenoista, esityksessä kuntien menojen arvioidaan lisääntyvän 10,2 prosentin enimmäismäärällä 20 miljoonaa euroa vuonna 2027. Kuntien rahoitusosuus toimeentulotukimenoista toteutetaan vähentämällä kuntien valtionosuuksia määrällä, joka vastaa kuntien osuutta vuositasolla maksetusta perustoimeentulotuesta. Rahoitussäännöksistä johtuen vaikutukset toteutuvat kuntien talouteen kahden vuoden viiveellä.

Lopuksi

Kuntaliitto tukee uudistuksia, jotka tasapainottavat julkisen talouden mittavaa alijäämää. Keinoja alijäämän pienentämiseksi tulisi menoleikkausten ohella etsiä kuitenkin myös verotuksen puolelta pidättäytymällä esimerkiksi verokevennyksistä hallituskauden alussa.

Kuntaliitto esittää huolensa sen osalta, miten eriarvoisuuden lisääminen eri sosiaaliturvaleikkausten osalta vaikuttaa yhteiskuntaan pitkällä aikavälillä. Eriarvoistumiskehitys heijastuu kuntiin muun muassa palvelutarpeen kasvuna ja myös sitä kautta kuntatalouteen. Sosiaaliturvaleikkaukset kohdistuvat erityisesti niihin, joilla on taloudellisesti tiukkaa jo valmiiksi. Yhdistettynä epävarmaan taloustilanteeseen tämä saattaa johtaa siihen, että ihmiset joutuvat turvautumaan toimeentulotukeen oletettua voimakkaammin. Katsomme että erityisesti lapsiperheiden vuokranmaksuvaikeudet, häätöuhat ja lapsiperheköyhyyden lisääntymisen aiheuttama kurjistuminen ovat niitä yhteiskunnallisia riskejä, joiden vuoksi sosiaaliturvan leikkausten yhteisvaikutuksia tulee tarkastella edelleen.

SUOMEN KUNTALIITTO

Hanna Tainio	Maria Salenius
Varatoimitusjohtaja	Kehittämispäällikkö

Suomen Kuntaliitto
www.kuntaliitto.fi
etunimi.sukunimi@kuntaliitto.fi

Finlands Kommunförbund
www.kommunforbundet.fi
fornamn.efternamn@kommunforbundet.fi